

Замоланы
Сафият

6+

12
2015

Нюп

ISSN 0207 - 6543

АЛГЪЫШ

Алгъыш айтыр конлери
Халкъыбызны кѣп болсун!
Сабий-балий колгени
Арбазланы толтурсун!

Алгъыш сѣздѣн огъурлу
Сѣз жокъ жерни башында.
Ариу тилек болдуруп,
Жаша Ата ташында!

Бу байрамда юйлеге
Аллах къууанч тѣгеди.
Алда боллукъ конлеге
Алгъыш айтхан тѣредѣ.

Алгъышланы игиси
Хар бир къайда да толсун!
Юйге кирген хар бири
Къууанч хапарлы болсун!

Халкъыбызны намысын
Элтген жашы кѣп болсун!
Таукел эте жарлысын,
Алай жашагъан онгсун!

Эсли жашла акъыллы,
Ахшы ишле этсинле!
Кюсегенин халкъыма
Ала табып берсинле!

Къызы, жашы миллетни
Жигит болсун эм тири!
Зарлыкъ, ачыу да кетип,
Таза болсун жореги!

Ата-ана излемин
Толтурсунла балала,
Хар бирини ишлеми
Жонуп алгъанча бола!

Къурманлыкъны тогюча,
Сансыз насып берилип,
Ма бююнню конюча,
Турсун монглукъ тѣполюю!

Аслам болуп онглубуз,
Жарлысына жарасын!
Хар бир жанны турушу
Ма бу кюннге ушасын!

Алгъышланы игиси
Алда болур, айтылып.
Ол хар кимге да жетсин,
Бузулмайын сатыры!

ЖАНГЫ ЖЫЛЫГЫЗ ОГУРУЛУ БОДСУН!

Ариу кызычыкыла бла жигит жашчыкыла – «Нюр» журналны окуучулары! Сизни барыгызыны да, ата-аналарыгызыны, аммаларыгызыны, апарларыгызыны, устазларыгызыны да келе турган 2016 Жангы жыл бла алгышлайбыз!

Эски жылны ашыра, эсибизге кеп зат келеди. Бу кетип барган жылны кыуанчлары, жарсыулары да, толган муратлары, кеслерини кезиулерин сакылап турган умутлары да болурла. Келе турган жыл барыгызыны да кыуандырысын! Эндиге дери толмай турган ахшы кыуумларыгыз толсунла! Саулукылу болугуз! Жангы жыл сизге кеп игиликле келтирсин!

«Нюр» журналны редакциясы

АЛГЫШ

Багыалы таулу кызычыкыла бла жашчыкыла! Республикабызны жазыучуларыны атындан сизни Жангы жылны байрамы бла алгышлайма. Саулукылула, билимлиле, хорламлыла болуп, малкыар миллетибизни эхтемлигине саналыр бийиклеге жетигиз! Ана тилибизни суйюпоз! Юйлеригизден берекет кетмесин!

Углу хурмет бла,

КыМР-ни Жазыучуларыны союзуну правленини таматасы **Беппайланы Муталип**

ХАЛКЫМА АЛГЫШ СЕЗ

Жарык чыгып сезлеринг,
Кюлюп турсун кезлеринг!
Берекетли кюзлеринг
Берип, толуп кюфлеринг!
Таза болсун ниетинг,
Ариу турсун миллетинг!

Улакъланы Хадис

АЛГЫШ

Хурметли кызычыкыла бла жашчыкыла! Республикабызны журналистлерини атындан сизни барыгызыны да Жангы жылны байрамы бла алгышлайма. Ариучукыла, насыплыла, саулукылула болуп, иги окууп, ата-аналаны, саулай миллетибизни да кыуандыра жашагыз!

КыМР-ни Журналистлерини союзуну секретары
Шауаланы Разият

КЪАРАШАУАЙ БЛА ЁРЮЗМЕКНИ ЖЫЙЫНЫ

Бир кюн Къарашауай Ёрюзбекден:

– Мени да элт жортуулга, – деп тилегенди.

– Сен сабийсе, болалмазса, – дегенди Ёрюзбек анга. – Жортуулда айланган кыйынды. Нартла жел ургъанлай барадыла, ыйыкъла бла ашсыз-суусуз, жукъусуз турадыла.

– Жаш болсам да, жорюрме, – дегенди Къарашауай. – Сиз айтхан жумушну этерге кюреширме.

Ёрюзбекни нёгерлери аны барырын суймегендиле. Болсада Ёрюзбек, алагда тынгыламай:

– Алай эсе, кел, – дегенди. – Биз болгъанлай болурса. Къошда бир жумушха жарарса.

Сора тебирегендиле нартла жортуулга, хауаны жел этдире, туякъ тауушлары жерни тепдире. Къарашауайны Гемудасы кез туурада сынчыкълагъанча этгенди, ташада уа учуп, кёкге окъуна чыкъганды. Алай бара, нартла бир талагда жетгендиле да, алайда солуу алырга дегендиле. Сора, оноу этип, къапхыннга тебирегендиле. Къарашауайны сабийге санап, анга:

– Былай къал, – дегендиле. – Биз келирге отун жыйып тур.

Ала кетгенлей, Къарашауай, арслан кирик тебинип, тала ортасына уллу тереклени ташып, алайда къош ишлегенди. Отун жарып, от этип, уугъа барып, бир бёлек марал ёлтюрюп, аланы терилерин сыдырып, къошну тегерегин жапханды, къазанла къайнатханды.

Нартла, жукъ да тапмай къайтхандыла. Алайда къошну кёрюп:

– Улан, бу къош кимниди? – деп соруп Къарашауайга, сейир этгендиле.

– Бу къошда, – дегенди Къарашауай, – бир бёлек адам тура эдиле да, мен алагда сизден хапар айтханымлай, къачып кетгендиле.

Нарт батырла ол затха керти да ийнангандыла, кеслерин деберлилеге са-

нагъандыла. Къарашауай бу затха жарар деб а эслерине да келмегенди.

Экинчи кюн, жортуулларын бардыра, башха жерге келип тохтагъандыла. Къарашауайны да, биягъыча, къойгъандыла. Жигит Къарашауай нени да алда кюнча этгенди. Нартла, къарангы бет ала, къуппа-къурлай келгендиле. Ала, марал териледен къошну кёрюп:

– Муну уа къайдан тапдынг? – деп сорурга къалгъанда, Къарашауай:

– Сизни кючюпозден тапдым аны да! – дегенди.

Нартла керти да алай сунгандыла.

Алай бла бир бёлек кюн ётгенди. Сора Къарашауай быллай сынау этгенди: биягъыча къош ишлегенди, отун этгенди, маралла союп, къазаннга салганды, сора Минги таудан жан чыдамаз бир бузлауукъ тилегенди. Ол заманда сууукъ келип, боран ургъанды, дуняны башын тул-туман жапханды. Нартла, боранда жунчуп, бузлап, кёпчеклеге жабышып, бир бёлек ат сюрюп келгендиле. От жарыкъны кёрюп, къууангандыла, алай атладан тюшалмай, кыйналгандыла. Ол заманда Къарашауай, жетип, атланы айылларын бошлап, нартланы ат жерлери бла къошха ташыганды. Сора алларына исси шорпа бла эт салганды. Нартла аны кючюн, акъылын, намысын кёргендиле да, ийменгендиле.

Экинчи кюн Къарашауай Ёрюзбекке:

– Эркин этсенг, былай чыгып, сыртны-тюзю кыдырып келир эдим, – деп тилегенди.

– Да, нек бармайса? Айлан, жорю, – дегенди Ёрюзбек. – Алай сакъ бол! Сабийсе.

Къарашауай, къулакълары салынып, арыкъ, акъсакъ Гемудасын тартып чыкъгъанда, нартла, аны хыйлалыгъын билмей:

– Аны бла къалай барлыкъды? Жашха сен къолан атынгы бер, – дегендиле Ёрюзбекке.

¹ Къапхын – эмегенледен мал сюрюуге нартла алай айтхандыла.

Алай бла, Къарашауай, Ёрюзмекни атына минип, кесини атын а адеж тартып чыкыгъанды, кёз туурадан кетгенлей а, Гемудасын бошлагъанды. Ол а, кыуш учханча барып, кёз жумгунчу, узакъ жерге жетип, алайда талай жылкыны бир ёзеннге жыйып, мажалларын къабып, жаралы этип, барын да Къарашауайны аллына сюргенди. Сора адам тил бла иесине:

– Сау атланы нартлагъа бер, бу жаралы атланы уа кесинге ал! – дегенди.

Къарашауай, алайда буруу ишлеп, жылкыны ары беклеп, нартлагъа:

– Бир жылкы тапханма да, анга бир къарагъыз, – деп къайтханды.

Ала, барып, къапхынланы кёргендиле. Сора кыууангандыла:

– Эй-хей, бу уа уллу ырысхыды да! – дегендиле, аланы Къарашауай сюргенди деб а эслерине келмегенди.

Нартла ол жылкы бла юлерине къайтыр оноу этгендиле. Къарашауай:

– Бу жылкы бёлекден юлюшюмю чыгъар, – деп тилегенди Ёрюзмекден.

– Элге сюрсек, анда алырса, – деп, нёгерлери унамагъандыла.

Ол заманда ёхтем Къарашауай Гемуданы иерлеп, алайдан агъачха чыгып, нартла къарап тургъанлай, чынарланы къауураныча ууатып, алайда дагыда бир агъач буруу ишлегенди. Ызы бла, жылкыдан жаралы атланы сайлап, кеси буруууна ургъанды. Сора тамашагъа къалып тургъан нартлагъа:

– Жылкыны эки бёлюп, жаралы атланы кесиме алдым. Бу сау атла уа сизнидиле. Дауу болгъан бармыды манга? – деп, юлюшюн аллына этип, кёз туурадан ташайгъанды.

Нартла аны ким болгъанын билмегенлерине уялгъандыла:

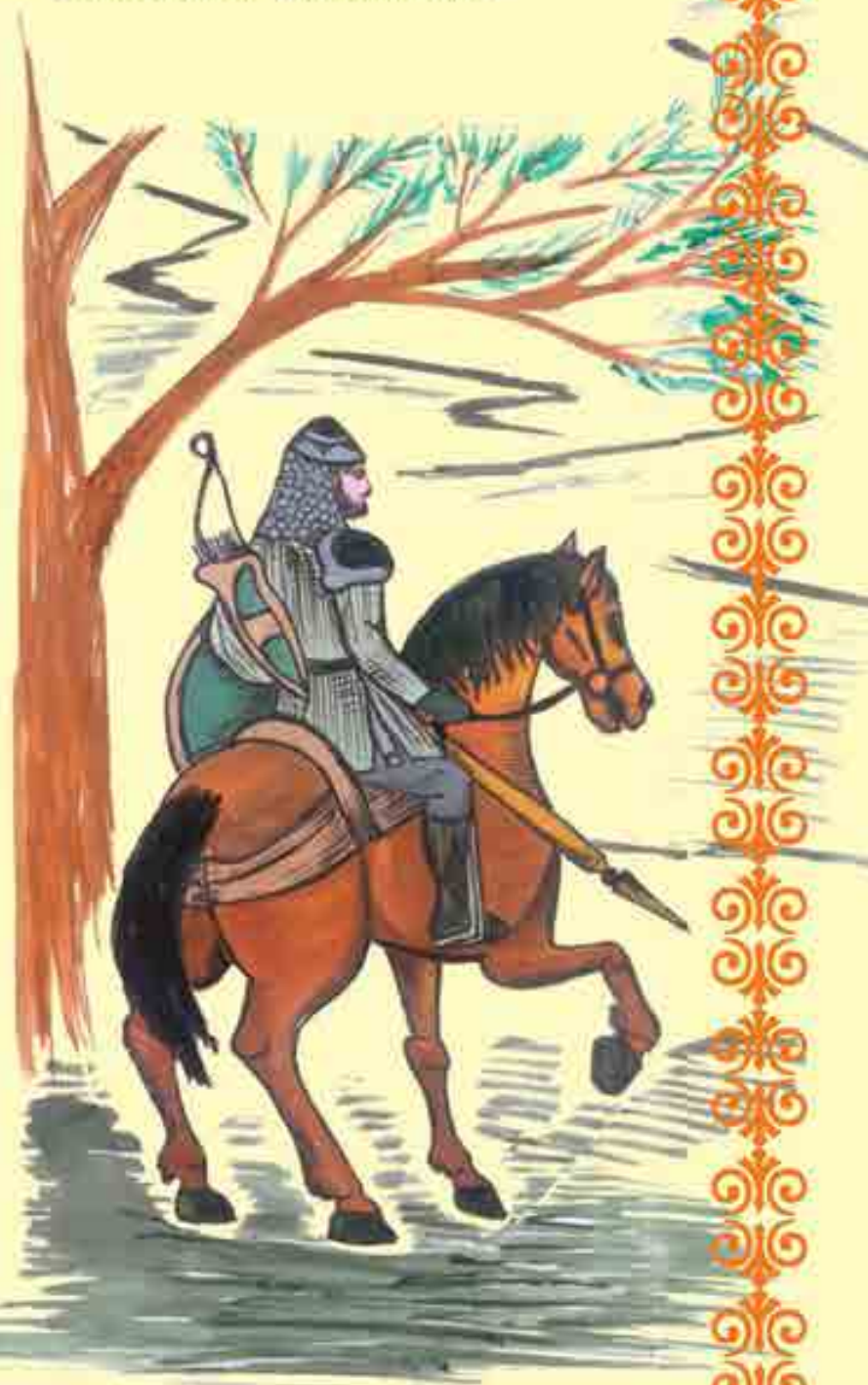
– Танымай иерге жарамаз, – дегендиле. – Келечиле иейик да, сорайыкъ.

Эки кере да келечиле жууап алалмайын къайтханда, Ёрюзмек кеси баргъанды:

– Улан, кимсе, айт, билирге сюеме, – дегенди. – Ант этеме Агунданы берирге!

Ол заманда Къарашауай анга:

– Нарт Дебетни жашы Алауган атамды, анам а эмеген кызды. Минги тауда буз тешикде ёсгенме, сютюм болмай, буз сюммекле эмгенме, – деп, Ёрюзмекге жууап этгенди. Сора: – Бу жылкы да сени болсун, – деп, кетгенди.

КЯЗИМГЕ АТАП

Кязим, Беккини жашы,
Сен – шайыр, миллет башы,
Көп айлаңдың, жер көрдүң,
Халкыңга жарык бердинг.

Тууган жерден багьалы
Жокьду дуняда бир зат.
Аны ташы-топрагьы
Этеди бизни азат.

Халкыңгы азатлыгьы
Багьалы эди санга.
Къара кюнүңде аны
Болдунг билек, таянчакь.

Көкдө бөк жарыкь жулдуз,
Халкыны тюз жолгьа бурган,
Аллыбызны жарытхан,
Жолубузну танытхан.

Аттоланы Амирлан,
11 школ, Нальчик ш.

Сур. Додуланы Аиданыды

ЖАНГЫ ЖЫЛГЬА АЛГЬЫШ

Жангы жыл тири келсин эм хош келсин,
Игиликни, ахшылыкьны көп берсин!
Жер тьобю бизге кьыйынлыкь иймөсин,
Көк да жерге бир деп зорлукь бермесин!
Кьышны жаууму, къары да көп болсун,
Жазгьа бу жер къарьудан, кьчден толсун!
Жерге сыйынмасын боллукь берөкөт,
Ачлыкь көрмесин аламда бир миллет!
Хар адамны бети ышарсын, кьолсун,
Анга бу жыл оздуруп саугьа берсин!
Кьууанччыбыз тюз чөрөк кибик акьсын,
Жарсыу бизни табалмагьанлай кьалсын!
Мен айтханны Уллу Аллах да айтсын,
Бир адам да кьалмай насып сынасын!

Тюрк жазыучу

Семенланы Зөкерия (Акка Бичакьсыз)

Сур. Улбашланы Имранныдыла

Къулийланы Къайсын

ЖАШЧЫКЪГЪА БЕШИК ЖЫРЧЫКЪ

Арбаз – акъ, жауады къар,
Жер унутуп жауунну.
Терекледе къар жукълар,
Жукъуду къарны жаны.

Талгъыр киштик шош кирди,
Санга жукъу келтирди.
Суу жукълайды кранда,
Сен артха къалма аңдан.

Терекле къалкъыу эте,
Жукълай юйле, ожакъла.
Бойнакъ жукъларгъа кетди,
Жашчыкъ, сен да тынч жукъла.

Акъайланы Тахир

ЖАНГЫ ЖЫЛГЪА АЙТЫЛГЪАН СЕЗ

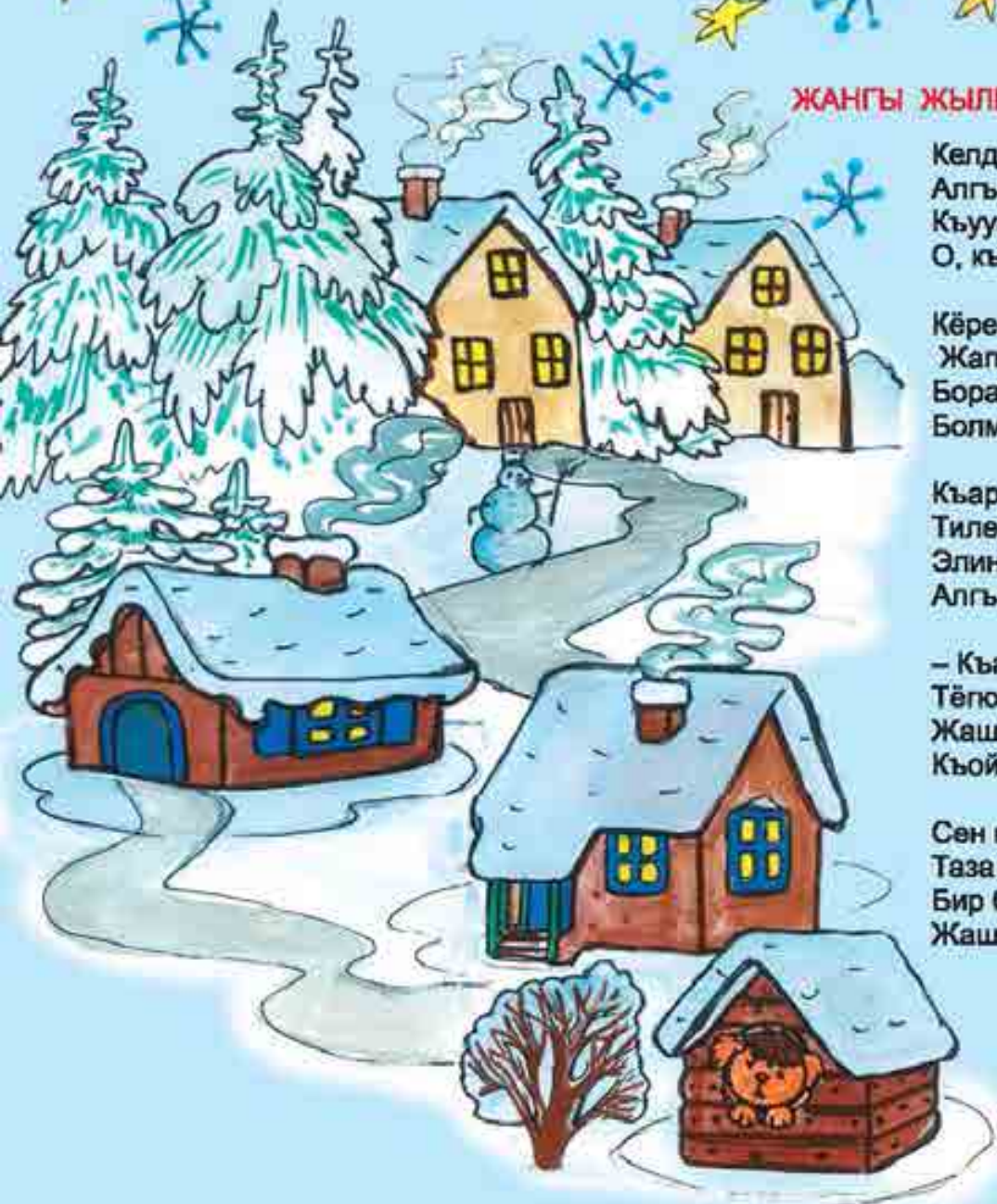
Келди! Жангы жыл келди!
Алгъыш аякъла берди,
Къууанчлы жашынг-къызынг,
О, къалын болсун ызынг!

Кёреме, акъ гуржаба
Жапханса тау элиме.
Боранынг не гузабанг
Болмай, таулу келинлей.

Къарт таулу да сюелип,
Тилек этеди санга,
Элине келин келип,
Алгъыш эттенча анга:

– Къайнай боза аякълай,
Тёполе келсин насып!
Жашау турсун чууакълай,
Къоймайын булут басып!

Сен келтирген къарча, акъ,
Таза болсун ниетле!
Бир бирине болуп сакъ,
Жашасынла миллетле!

ЯНВАРЬ

	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31

ФЕВРАЛЬ

1	8	15	22	29
2	9	16	23	
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	

МАРТ

	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	

АПРЕЛЬ

	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	

МАЙ

	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	

ИЮНЬ

	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	

ИЮЛЬ

	4	11
	5	12
	6	13
	7	14
1	8	15
2	9	16
3	10	17

2016

ДЕКАБРЬ

	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	

НОЯБРЬ

	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	

ИЮЛЬ АВГУСТ СЕНТЯБРЬ ОКТЯБРЬ

18	25	1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31
19	26	2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25	
20	27	3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26	
21	28	4	11	18	25			1	8	15	22	29		6	13	20	27
22	29	5	12	19	26			2	9	16	23	30		7	14	21	28
23	30	6	13	20	27			3	10	17	24		1	8	15	22	29
24	31	7	14	21	28			4	11	18	25		2	9	16	23	30

АППАНЫ АРБАЗЫДА

Жангы жыл жууукылаша башлаганлай, сабийле, таматала да анга хазырланыуну бек сыйлы, жууаплы ишге санайдыла. Таматала сауга, аш-суу кыйгыгыга киргенде, сабийле да назыларын жасап башлайдыла.

Буюн жашла Дамир, Тамерлан, Кьюанч, Ахмат да арбазда эрттеден бери ёсгөн назыны жасайдыла. Бийигине илляулары Дамир тагады, ол таматады, бийикди. Анга Жамий бла Наиля болушадыла. Назы ариудан-ариу бола барып, омак болуп сюелди. Башында да кызыл жулдуз, юсюнде торлю-торлю чыракчыкыла жанып. Назыны аппа да, ынна да, кьоншула Люба, Кулина, Маймулат да жаратдыла. Аппа, кьарай келди да, сабийлеге:

– Энди кече бу ариу затны былайда кьалай кьоярыкыбыз, бирле алып кетселе? Ким сакьласын муну? Кьоркмаймысыз? – деп сорду.

Бары да аппага бла назыга кезиу-кезиу кьарадыла. Ала да алай сагышлы болуп турганлай, назы терекни кьатына, жумушак-жумушак атлай, кьаракьолан киштигибиз келди. Ол, аппага тубюнден ёрге кьарай:

– Мр-р-р! – деп, башын аны жылы чурукьларына ышып, кесин билдирди.

– Угьай, кишиу! – деди аппа, ышарып.

– Сен кьалауур болаллык туйюлсе – жуукьларга бек сюесе!

«Мен, жуукьлаганча этгенликге, хар нени да эшитип, кьорюп турама! – дерик эди кишиу, алай Алмазны – Кьюанчны кочюлюню анга кьарап турганын кьорюп, юй таба кьачды.

Эндиге дери тынгылап турган Алмаз а, куйругун да булгьай, алга чыгып:

– Хаф-хаф! Мен а?! Мен а?! – деп, тюз да аппаны аллына келип сюелди.

– Былайдамыса?! – деп, кьюанды анга аппа, башын сылай. – Да сора назыбызны сакьлаялыкьса. Тегерегине айланып тур, жуукьлап кьалма!

– Ол гитчечикди! – деди Ахмат. – Кеси жангыз кече кьарангыда бу сууукьда кьалай турлукьду? Андан эсе назыны юйге кийирейик.

– Да юйге кийирир ючюн, аны кесип алыргьа керекди.

– Артда уа атыпмы кьоярыкыбыз, аппа, кепле этгенча, шкодача?

– Да, хау, тамырлары болмаган назы ёлюп кьалады.

Аны унамадыла сабийле, назы терек жашап турса, ёсюп турса сюйдюле арбазда. Сейирмиди, ол хар жыл сайын керек болады сора.

– Келигиз, – деди Жамий, – биз на-

зыбызны къатында Къар аппа ишлейик. Ол да болушсун кючюлюбюзге.

Къар аппаны ишлерге бизни арбазгъа битеу тийре сабийле да жыйылдыла. Чаналарын бир жанына салып, къардан уллу тугулла этип, арбазгъа тёнгеретдиле. Аппа къар тугулладан бек уллусун назы терек къатына салды. Аны юсюне – гитчерек тугулну, аны юсюне да – бек гитчени. Къызла, терк окъуна, компотдан эрикле чыгъарып, кёзле, муркку терекден мурккула жыйып, аууз этдиле. Гитче иничке чыбыкчыкъладан къашла тартдыла. Камилачыкъ окъуна, аппаны бек гитче туудукъчугъу, быхы алып келди:

– Бу буруну болсун! – деп.

– Болсун, – деп, аппа, Камилачыкъны къююнуна кётюрюп, экиси да бирге Къар аппагъа бурун этдиле.

– Келигиз, таякъ да берейик аппагъа. Агъачдан бёрюле, тюлкюле келип, назыбызны алып кетebиз деселе, ол ала ны аны бла къоркъутурча.

– Таякъдан эсе да бек мындан къор-

къурукъдула, – деп, ынна Къар аппагъа арбаз сибиртгини тутдурду.

– Энди бизни назыбызгъа киши да тиялмаз. Алмаз, Къар аппа сени шуёхунгду, къалауур нёгеринг! – деп юйретдиле кочюкню. – Экигиз да бирге сакъларыкъсыз назыбызны.

– Хау-хау! – деп, анга жумуш табылгъанына жарыкъ болуп, къууанчлы юрдю кючюк.

«Тамбла, сиз тёшден чанала бла учаргъа барсагъыз, мен да барлыкъмамы?» – деп сорлукъ эди ол, алай... тынгылап къойду. Баям, жумушха жетгенде, экили болду деп айтдырмаз ючюн.

Къар аппаны да ыразы болгъаны биллинип тура эди. Алай болмаса, ол бу суукъда ышарыпмы турлукъ эди?!

Жылтырауукъ затланы бек суюкючю къузгъун а, назыгъа, сабийлеге да сукъланып, жапма башыны къыйырында чёгюп, арбазгъа къарап тура эди.

Мусукаланы С.

Маммеланы Ибрагим

БАЛКОННГА КЪОННГАНДЫ ЧЫПЧЫКЪ

Балконнга къоннганды чыпчыкъ:
«Беригиз, дейди, бир жукъчукъ,
Тапмайма ашар зат къарда,
Чыпчыкъма – туююлме къаргъа.
Чучхумайды чыпчыкъ къарны.
Къайнайд къаргъа! Аны къарны
Аурумайды, не къапса да,
Ашайды, не зат тапса да.
Итден сюек сыйырады,
Къоз табып да сындырады.
Мен а башхама – чыпчыкъма,
Къарыусуз къанатлычыкъма.
Къар жауса, бек къыйналама,
Зат да тапмай айланама,
Андан келгенме балконнга...»
Болушугъуз ач болгъаннга!

Жазда, кышда да алай –
Кече болган бла, кырай,
Бийикледе жанадыла,
Жол көрпюзтгөн аладыла.
Бирде, эте лаккырда,
Кысадыла кез анда.
Чөрөклөдө чайкылып,
Барадыла, нюр алып.

(Кыргызча)

ЭЛБЕРЛЕ

Жауады ол, жауады,
Минги таудан ауады,
Төгөрөкни этип акь,
Чыпынлада уа кырпакь
Болуп, алай турады.
Аяз аны кыуады,
Элтеди чунгурлагыа,
Кыуады урулагыа.

(Кыргызча)

Кыамичиге тагылама,
Бузда кыаты бурулама.
Бурунумда – минчакчыкь,
Бурулургыа деп, тапчыкь.
Мен ол затха бек устама,
Бир-бирледө сын кыатама!
Анда-мында секиреме,
Төшдөн тышсөм, силкинеме.
Кыамичи бла туюдиле,
«Бурул!» – деп юйретедиле.

(Кыргызча)

Эл тийреде жашаган,
Жырын кыардан башлаган,
Анга керти кыуанган,
Арбазлада жубанган,
Кыозла тапса, сындырган,
Суююп учхан ындыргыа,
Барды бизде кыанатлы.
Кыалай боллукыду аты?

(Кыргызча)

Тамычыдан туама,
Мен салынып турама
Юй башладан, чардакыдан,
Балконладан, бутакыдан...
Сакь бол, тышюп кетерме,
Сени харип этерме.
Жууукь келме кыатыма,
Не дейдиле атыма?

(Кыргызча)

Биз экеулен болабыз,
Жолну бирге барабыз.
Эки ызлыкь этебиз,
Желни кыуууп жетебиз.
Төшдөн кыаты энебиз,
Таякь тюртюп, келебиз.
Сыфатыбыз а – жасы,
Учады кызы-жашы.

(Кыргызча)

– Къарачы, Салпучукъ, къалай ариу накъышла салгъанды Буз аппа миялагъа, – деди къызчыкъ эрттенликде.

Накъышланы бек жаратып, мамураш, бу сейирлик суратчы ким эсе да, барып, бир кёрейим деген мурат бла, боюнуна да боюнлукъ чулгъап, эшикге чыкды. Алай, мамурашха сейирге, терезе тюбюнде бир жан да жокъ эди. «Кетип къалгъан болур», – деп, айыу бала къарда аякъ ызлагъа сейирсине тургъанлай, алайгъа къайдан эсе да адакъа чыкды.

– Буз аппа къаты чамланган болур ансы, къабакъдан тышына бурунунгу къаратыр онг жокъду асыры сууукъдан, – деди.

Мамураш, адакъагъа бир жукъ да айтмай, чабып, къабакъдан тышына чыкды. Ары да къарады, бери да къарады, эл бла бир аякъ ыздан башха, жан да кёрмедиди. «Да къайдады да бу?» – деп, сейирсинди. Ол да алай эте тургъанлай, алайгъа ит жетди.

– Таладан келе турама, Буз аппа жиликлериме дери ётдюрдю да сууукъну! – деди.

– Таладанмы? – деп, Салпучукъ талагъа жортуп бара тургъанлай, къоянга тюбеп къалды.

– Сен а эслемедингми Буз аппаны? – деп сорду.

– Да бусагъатда аны къайда да кёрлюксе. Майна, къарачы, шауданны окъуна башын мукъур бузлатып турады.

Мамураш къарыуундан келгенича шаудан таба чапды. Шауданны буз болуп тургъанын да, алайдан агъач таба баргъан иги да уллу аякъ ызланы да кёрдю. Кёрдю да, тюнполиоп:

– Былайда да жокъ Буз аппа. Баям, жумушларын бошاپ, солургъа агъачха кетген болур... – деди, агъачха элтген ызлагъа мудах къарай.

Ботталаны Рита

ЖАНГЫ ЖЫЛНЫ ЭРТТЕГИЛИ КЪАРЛЫ ЖОЛУ

Эртте-эртте Россейде Жангы жылны байрамын 1-чи мартда эте болгъандыла. Жаз башы ол кезиуде келеди, жашау да ол заманлада жангырып башлайды деп. Ызы бла, артдаракъда, бу байрамны кюз артына кечюргендиле – 1-чи сентябрьге, тамам ол заманда бошалады тирлик жыйыу деп. 1700 жылдан а, Биринчи Пётр патчахны бегими бла, Жангы жылны байрамын 1-чи декабрь 1-чи январьгеа ётген кече бардырып башлагъандыла. Халкъ отла жандырып, оюнла къурап, назы тереклени жасап, аланы бутаклары бла юйлерин айбатлап, килсалада къонгуроула къагъылып. Патчах кеси да, Къызыл майданнга чыгып, халкъны алгъышлагъанды.

Алгъын заманлада Россейде, Жангы жылны байрамына атап, къошунлада балли терекле ёсдюргендиле. Не сейри, ала тамам ол кюнде чагъарча санау

этгендиле. Сора аны тегерегинде жау чыракъла жандыргъандыла. Балли терек къызгылдым чагып, ариу ийис эте, тегерегинде да жау чыракъла жанып, бек ариу бола эди.

Артада уа, эки-юч минг жыл мындан алгъа, адамла назы терекле жасап башлагъандыла. Ала терекни кючю болгъанына ийнангандыла. Терек жасасала, тейриле ол затха къууанырла деп ойлагъандыла. Назы терек къышда, жазда да бирча жашиллей тургъаны себепли, аны жашауну таркъаймазлыкъ белгисине санап, ол себепден, агъачха барып, тейриледен саулукъ, берекет тилей, назы тереклеге алмала, гаккыла, къозла такъгъандыла. Ол тере Франциядан келгенди. Анда Эльзас деген шахарда Рождество деген христиан байрамда назы тереклени 1605 жылда окъуна жасап болгъандыла. Бизде уа, Россейде,

1852 жылдан башлап. Назы төрекпе бек биринчи кыолайлары болган адамланы, байланы юйлеринде салыннгандыла.

Эртте заманладан бери да Германияда бу байрамны бек сюедиле. Бир жыл алмала битмей кьалганда, аланы орунларына немецлиле назы төреклени башха тюрлю илляула бла жасагандыла. Ол зат көзге асыры ариу көрюнгенден, артда төреге айланып кьалганды.

Буз аппа уа кьайдан келгенди, билемисиз? Эрттегили орус жомакьладан! Ол жылы тонлу кьызылбурун кьартчык кьыш айлада агьач ичинде жашап болганды. Анга келген болса уа, бир адамны да саугьасыз жибермегенди. Келген кьонакь иги адам эсе, иги саугьа этген-

ди, аман адам эсе уа – анга көре. Энди ол аппа бизге да келеди дейдиле Жангы жылны кечесинде.

Кьар кьызчыгь' а кьайдан чыкьганды? Ол а, эсигиздемиди, орус жомакьда сабийлери болмагьан кьарт кьатын бла кьарт киши кьардан кьызчыкь ишлеген эдиле? Ол артда эрип кетген эди. Ма ол жомакьдан келгенди Кьар кьызчыкь! Энди ол кеси да Буз аппаны туудукьчугьуна саналады.

Жангы жылгьа кьалай тюбесенг, жылны алай ашыраса дейдиле да, байрамыгьыз жарыкь болсун! Бир бирге ариу алгьышланы игилерин айтыгьыз, ол заманда ала толмай кьалмазла!

Балаланы Ф.

КЕЛИГИЗ, БИР КЮЛЕЙИК

Таппасханланы М.

Кьызыу Африка кьыралланы бириңден келип, Россейде окьугьан жаш юйюне кьайтханда, ахлулары анга:

- Анда кьыш бек сууукьду дейдиле. Алаймыды? – деп сорадыла.
- Сууукьду, – дейди жаш. – Былай чапыракьла, полле да чакьганда, «кьышха» тьээрчады, кьар жауса уа, юшюп кьалыргьа да кьоркьууду. Жангы жыл келик болмаса, аны байрамын этерге демеселе, анга киши тьезмез эди.

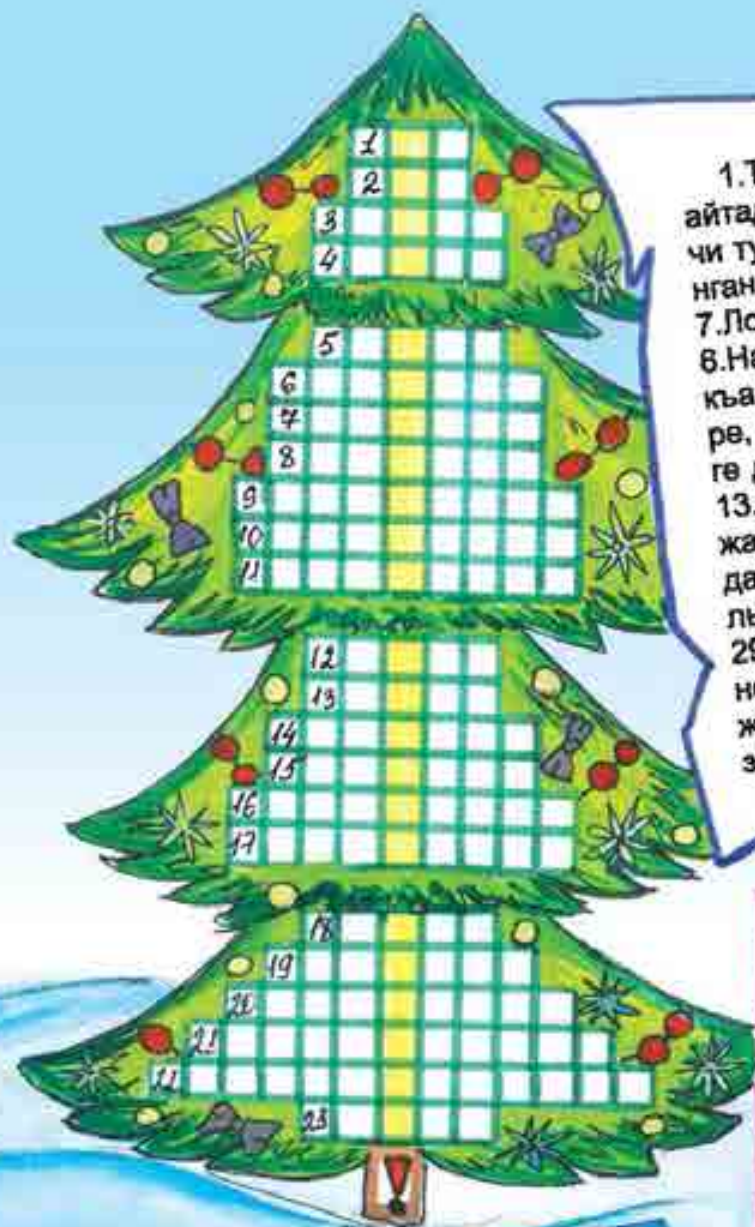
Омакь назыны тюбюнде ойнай тургьан айыу кьояннга:

- Бир жанына кет! Кьулакьларынг бла жел этдиресе! – деди.
- Ол а, тилин көргюзтюп, бютюнда кьаты чапды, бютюнда бек жел этдирди. Айыу кьоянны ызындан кьууду. Не көп чапса да, назы тегерегине не көп айланса да, жеталмады. Арып, терек тюбюне олтурду.
- Туталмаймыса? – деп, жаны ауруп, омакь тюлкю аны кьатына келди.
- Угьай. Тутхан не?! Ол мени кьуумагьанына кьууанама. Хорлатып кьоярыкь көреме. Жөтерик эди, – деп, жумушакь ышарды айыу.

– Атам, дуня башында бек кечге кьалып келген поезд кьайсы сунаса? – деп сорады жашчыкь.

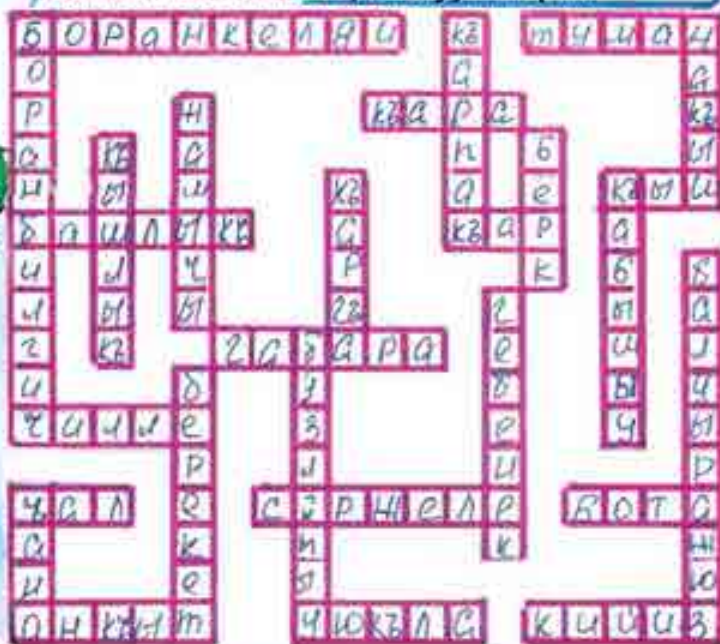
– Да, ала уа алай аз тьойюлдюле. Ким айталлыкьды аны? – деп, соруу бла жууаплайды атасы.

– Мен а билеме, – дейди жашчыкь. – Ол сен манга Жангы жылда Буз аппа келтирликди деген поезд.

1. Таулу сабийле аналарына алай да айтадыла.
2. Эрттен.
3. Юйюрге биринчи тууган жашчыкь.
4. Жети зат салынган хантус.
5. Иш.
6. Төрөкни кийими.
7. Локьумну тюрлюсю.
8. Жангы хапар.
6. Насыпсыз кьызла этген жырла.
10. Кёз кьаматхан.
11. Динде айтылганына кёре, ол жашау тохтагъан чакьды, бек игире, ол жашау тохтагъан чакьды, бек игире да айтадыла алай.
12. Адабият жанр.
13. Чабакь тутханда керек зат.
14. Жюрек жапсаргъан болушлукь.
15. Бир заманда унутулмазлыкь.
16. Игилик, ахшылыкь.
17. Сакьлаучула.
18. Арбаз эшик.
20. Адамны бетине чыгады.
21. Эр киши ат, аллай халкь жомакь да барды.
23. Учханда керекли затла.

«Нюр» журналны муну аллында номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

СЁЗБЕР

Сабийле, бу сёзберде соруулагъа жууап аталсагъыз, ёлкагъызны ортасында сизге аталгъан алгъышны окъуяллыкьсыз. Хайт дегиз!

Ежемесячный литературно-художественный журнал для детей «НЮР» («Свет») № 12 - 2015 г.

Выходит с января 1982 года

На бакирском языке

Учредители: Госком КБР по печати и массовым коммуникациям — издатель, Общественик организация «Союз писателей КБР».

Главный редактор СМУСУКАЕВА

Редакция:

Л. ЖАБЕЛОВА
Л. ДЖАНГУРАЗОВА
Р. БОТТАЕВА
М. ТАБАКСОВ
Р. ШАВАЕВА

Художественный редактор М. ОРАКОВА

Рис. М. Ораковой

Свидетельство о регистрации ПИ № ТУ07 - 00102 от 24.12.2014г. Управление Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по КБР

Подписано в печать 15.12.2015 г

Выход в свет 28.12.2015 г

Формат 60 x90 1/8

Бумага мелованная Гарнистури литературная журнальная рубленая Печать офсетная

Усл. ар.-отт 8

Усл. печ. л. 2

Уч.-изд. л. 2,7

Тираж 1500 экз.

Заказ 187

Индекс 73908

В розницу — цена свободная

Адрес редакции: 360000, г.Нальчик, ул. Головки, 6. Тел.: 42-37-27; 42-14-19.

Адрес издателя: 360000 г.Нальчик, пр. Ленина, 5.

Отвечательно ООО «Тетриграф» г. Нальчик, ул. Ленина, 33